

USTAWA

z dnia ...

o zmianie ustawy - Prawo o prokuraturze

Art. 1. W ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Dz. U. z 2026 r. poz. 810) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 § 2 otrzymuje brzmienie: „§ 2. Prokurator Generalny jest naczelnym organem prokuratury.”;

2) po art. 13a dodaje się art. 13b-13j w brzmieniu:

„Art. 13b. § 1. Prokuratora Generalnego powołuje Sejm Rzeczypospolitej Polskiej większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, za zgodą Senatu, nie później niż w ciągu trzech miesięcy przed upływem kadencji Prokuratora Generalnego albo w ciągu trzech miesięcy od jej wygaśnięcia, spośród kandydatów zgłoszonych przez kluby poselskie i parlamentarne, o których mowa w art. 17 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. z 2024 r. poz. 907 oraz z 2026 r. poz. 542), zgromadzenia prokuratorów prokuratur regionalnych, samorządy adwokatów i radców prawnych oraz Radę Naukową Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

§ 2. Kluby poselskie i parlamentarne, zgromadzenia prokuratorów prokuratur regionalnych, samorządy adwokatów i radców prawnych oraz Rada Naukowa Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk zgłaszają po jednym kandydacie na Prokuratora Generalnego, nie później niż na cztery miesiące przed upływem kadencji Prokuratora Generalnego albo w ciągu dwóch miesięcy od jej wygaśnięcia.

§ 3. Szczegółowy tryb zgłaszania kandydatów i powołania Prokuratora Generalnego określa Sejm w drodze uchwały.

Art. 13c. Na stanowisko Prokuratora Generalnego może być powołany prokurator w stanie czynnym powszechnej lub wojskowej jednostki organizacyjnej prokuratury o co najmniej dziesięcioletnim stażu na stanowisku prokuratora.

Art. 13d. Przed przystąpieniem do wykonywania obowiązków Prokurator Generalny składa przed Sejmem ślubowanie następującej treści: „Obejmując stanowisko Prokuratora

Generalnego, uroczyście ślubuję stać na straży Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i prawa, strzec praworządności, a powierzone mi obowiązki wypełniać z najwyższą sumiennością i starannością.”.

Art. 13e. § 1. Kadencja Prokuratora Generalnego trwa sześć lat, licząc od dnia złożenia ślubowania. Po upływie kadencji Prokurator Generalny pełni obowiązki do czasu objęcia stanowiska przez nowo powołanego Prokuratora Generalnego.

§ 2. Prokurator Generalny nie może być powołany na kolejną kadencję.

Art. 13f. § 1. Prokurator Generalny nie może pozostawać w innym stosunku służbowym lub stosunku pracy, ani też zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska naukowo-dydaktycznego lub naukowego w szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, instytucie naukowo-badawczym lub innej placówce naukowej, ani wykonywać innych zajęć zarobkowych.

§ 2. Prokurator Generalny nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z godnością jego urzędu.

Art. 13g. § 1. Prokurator Generalny nie może być bez uprzedniej zgody Sejmu pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Prokurator Generalny nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku popełnienia przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

§ 2. Za nadużycie wolności słowa przy wykonywaniu obowiązków służbowych, stanowiące ściganą z oskarżenia prywatnego zniewagę, oraz za wykroczenia Prokurator Generalny odpowiada dyscyplinarnie. Przepisy art. 138 § 3-5 stosuje się.

§ 3. Z wnioskiem do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o zezwolenie na pociągnięcie Prokuratora Generalnego do odpowiedzialności karnej albo do odpowiedzialności dyscyplinarnej może wystąpić Krajowa Rada Prokuratorów lub grupa 69 posłów albo 30 senatorów.

§ 4. Przed sądem dyscyplinarnym, w toku postępowania, o którym mowa w § 2 i 3, czynności rzecznika dyscyplinarnego wykonuje członek Krajowej Rady Prokuratorów wskazany przez wnioskodawców, o których mowa w § 3.

Art. 13h. § 1. Kadencja Prokuratora Generalnego wygasa w razie jego śmierci lub odwołania.

§ 2. Sejm odwołuje Prokuratora Generalnego przed upływem kadencji, jeżeli:

- 1) zrzekł się stanowiska;
- 2) stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków Prokuratora Generalnego na skutek choroby lub utraty sił, stwierdzonej orzeczeniem lekarskim;
- 3) został skazany prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego.

§ 3. W przypadku wskazanym w § 2 pkt 2, odwołanie następuje na wniosek Prezesa Rady Ministrów lub Krajowej Rady Prokuratorów.

§ 4. Przed złożeniem przez Prezesa Rady Ministrów wniosku, o którym mowa w § 3, Prezes Rady Ministrów zasięga opinii Krajowej Rady Prokuratorów, która powinna być wydana w terminie dwóch miesięcy. Wydaną opinię załącza się do wniosku. Brak opinii w tym terminie oznacza rezygnację z prawa do jej wyrażenia.

§ 5. W przypadku odwołania Prokuratora Generalnego przed upływem kadencji jego obowiązki pełni Prokurator Krajowy do czasu objęcia stanowiska przez nowo powołanego Prokuratora Generalnego.

Art. 13i. § 1. W przypadku gdy Prokurator Generalny sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu, grupa 69 posłów lub 30 senatorów może wystąpić do Sejmu z wnioskiem o odwołanie Prokuratora Generalnego przed upływem kadencji. Sejm odwołuje Prokuratora Generalnego uchwałą podjętą większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, za zgodą Senatu.

§ 2. Przed złożeniem wniosku, o którym mowa w § 1, Marszałek Sejmu zasięga opinii Krajowej Rady Prokuratorów, która powinna być wydana w terminie dwóch miesięcy. Wydaną opinię załącza się do wniosku.

Art. 13j. § 1. Prokurator Generalny przedstawia Sejmowi i Senatowi, nie później niż do 30 czerwca roku następnego, sprawozdanie z rocznej działalności prokuratury oraz o skuteczności ścigania przestępczości i ochronie praworządności.

§ 2. Marszałek Sejmu może zażądać od Prokuratora Generalnego uzupełnienia przedstawionego sprawozdania w terminie trzech miesięcy.

§ 3. Sprawozdanie Prokuratora Generalnego podawane jest do wiadomości publicznej.”;

3) w art. 14 § 1 otrzymuje brzmienie: „§ 1. Prokuratora Krajowego jako pierwszego zastępcę Prokuratora Generalnego oraz pozostałych zastępców Prokuratora Generalnego powołuje Prokurator Generalny spośród prokuratorów Prokuratury Krajowej.”;

4) w art. 15 § 1 otrzymuje brzmienie: „§ 1. Prokuratora regionalnego, okręgowego i rejonowego powołuje na sześcioletnią kadencję, po przedstawieniu kandydatury właściwemu zgromadzeniu prokuratorów, i odwołuje Prokurator Generalny.”;

5) w art. 42 § 1 i 2 otrzymują brzmienie: „§ 1. Krajowa Rada Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym, zwana dalej „Krajową Radą Prokuratorów”, składa się z:

1) Prokuratora Generalnego;

2) Prokuratora Krajowego;

3) dwóch przedstawicieli wybranych przez zebranie prokuratorów Prokuratury Krajowej – jednego wykonującego czynności w Departamencie do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji oraz jednego wykonującego czynności w Departamencie do Spraw Wojskowych;

4) przedstawicieli wybranych przez zgromadzenia prokuratorów w prokuraturach regionalnych – po jednym z każdej prokuratury regionalnej.

§ 2. Wybory prokuratorów wchodzących w skład Krajowej Rady Prokuratorów, o których mowa w § 1 pkt 3 i 4, przeprowadza się na podstawie regulaminu uchwalonego odpowiednio przez zebranie prokuratorów Prokuratury Krajowej i zgromadzenie prokuratorów w prokuraturze regionalnej.”.

Art. 2. § 1. Sejm powołuje Prokuratora Generalnego w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie.

§ 2. Kluby poselskie i parlamentarne, zgromadzenia prokuratorów prokuratur regionalnych, samorządy zawodowe adwokatów i radców prawnych oraz Rada Naukowa Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk zgłaszają po jednym kandydacie na Prokuratora Generalnego w ciągu dwóch miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie.

§ 3. W przypadku niepowołania Prokuratora Generalnego przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w terminie wskazanym w § 1, Marszałek Senatu powołuje najstarszego stażem prokuratorskim prokuratora Prokuratury Krajowej na osobę pełniącą obowiązki Prokuratora Generalnego do czasu objęcia stanowiska przez nowo wybranego Prokuratora Generalnego.

Art. 3. Do czasu powołania Prokuratora Generalnego na podstawie art. 2 § 1 lub powołania osoby pełniącej obowiązki Prokuratora Generalnego na podstawie art. 2 § 3 obowiązki przewodniczącego Krajowej Rady Prokuratorów pełni Prokurator Krajowy.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

1. Potrzeba i cel projektu ustawy

Celem proponowanego projektu ustawy jest rozdzielenie urzędu Ministra Sprawiedliwości i urzędu Prokuratora Generalnego, a także uniezależnienie urzędu Prokuratora Generalnego od wpływów bieżącej polityki. Ponadto proponowany projekt wskazuje pozycję ustrojową Prokuratora Generalnego w systemie organów centralnych państwa.

Polska jest jedynym państwem Unii Europejskiej, w którym Minister Sprawiedliwości jest jednocześnie Prokuratorem Generalnym. Dodatkowo, Prokuratorem Generalnym w związku z tym jest najczęściej polityk, a sama prokuratura podlega nie tylko ministrowi, ale pośrednio Prezesowi Rady Ministrów. Polityczna kontrola nad prokuraturą nie jest w tym przypadku przypuszczeniem, a faktycznym wynikiem rozwiązań systemowych. Na to zagrożenie wskazuje Komisja Wenecka (Europejska Komisja na rzecz Demokracji przez Prawo). W opinii¹ wydanej 11 grudnia 2017 r. Komisja zwraca uwagę na sprzeczność pomiędzy przepisami ustawy zakazującymi prokuratorom sprawowania mandatu posła, a także przynależności do partii politycznych i prowadzenia działalności politycznej (art. 132 zmienianej ustawy), a stanem, w którym Prokuratorem Generalnym jest aktywny polityk (Minister Sprawiedliwości). W ocenie wnioskodawców uniezależnienie Prokuratora Generalnego jest warunkiem koniecznym uniezależnienia całej prokuratury od politycznych wpływów.

2. Rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana oraz różnica pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

W art. 1 proponuje się szereg zmian w ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Dz. U. z 2026 r. poz. 810). W zmianie pierwszej proponuje się usunięcie połączenia urzędów Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego poprzez skreślenie zdania drugiego i trzeciego w art. 1 § 2. Zdanie trzecie art. 1 § 2 staje się bezprzedmiotowe w wyniku proponowanych zmian dotyczących wyboru Prokuratora Generalnego.

W zmianie drugiej dodaje się art. 13b -13j zmienianej ustawy. W dodawanym art. 13b ustala się tryb wyboru – Prokuratora Generalnego powołuje Sejm większością 3/5 głosów za zgodą Senatu. Kandydatów na Prokuratora Generalnego mogą zgłosić: kluby poselskie i parlamentarne, zgromadzenia prokuratorów prokuratur regionalnych, samorządy adwokatów i radców prawnych oraz Rada Naukowa Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. Każdy z tych podmiotów może zgłosić jednego kandydata. Dodawany przepis określa terminy zgłoszeń oraz pozostawia Sejmowi możliwość ustalenia szczegółów zgłaszania kandydatów i wyboru Prokuratora Generalnego.

¹ <https://lexso.org.pl/2017/12/opinia-komisji-weneckiej-w-sprawie-ustawy-prawo-o-prokuraturze-ze-zmianami/> [dostęp: 7.10.2026]

Dodawany art. 13c przewiduje warunki dla kandydatów na Prokuratora Generalnego. Kandydatem, a następnie Prokuratorem Generalnym, może być prokurator z przynajmniej dziesięcioletnim stażem pracy, co było wymogiem zniesionym w 2016 r. przez obecnie obowiązującą ustawę. Po wyborze Prokurator Generalny składa ślubowanie, co jest równoznaczne z objęciem urzędu.

Kadencja Prokuratora Generalnego trwa 6 lat. Ta sama osoba nie może zostać wybrana na drugą kadencję – na niebezpieczeństwa związane z istniejącą w obecnym stanie prawnym możliwością powoływania Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego na kolejne kadencje zwróciła uwagę Komisja Wenecka: „Prokurator Generalny nie powinien mieć prawa do powołania na dalszą kadencję, ponieważ istnieje potencjalne ryzyko, że prokurator ubiegający się o ponowne powołanie przez organ polityczny będzie się zachowywać tak, by zyskać sobie przychylność tego organu, albo przynajmniej by być postrzegany, jako postępujący w ten sposób”².

W proponowanym art. 13f wprowadza się zasadę niepołączalności – w kontekście wykonywania innych zajęć zarobkowych oraz przynależności do partii politycznych lub związków zawodowych. Jest to wzmocnienie niezależności Prokuratora Generalnego. Prokurator Generalny posiada immunitet formalny oraz odpowiada za naruszenia przepisów przed sądem dyscyplinarnym. Wniosek o pociągnięcie Prokuratora Generalnego do odpowiedzialności dyscyplinarnej albo odpowiedzialności karnej może złożyć Krajowa Rada Prokuratorów lub grupa 69 posłów albo 30 senatorów.

W art. 13h wprowadzony został termin wygaśnięcia kadencji Prokuratora Generalnego. Może ono nastąpić w wyniku śmierci lub odwołania. Sejm odwołuje Prokuratora Generalnego w przypadku: 1) zrzeczenia się stanowiska; 2) trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków na skutek choroby lub utraty sił, stwierdzonej orzeczeniem lekarskim; 3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego. W pierwszym przypadku podstawą odwołania jest oświadczenie woli Prokuratora Generalnego, w drugim wniosek Prezesa Rady Ministrów zaopiniowany przez Krajową Radę Prokuratorów lub wniosek Krajowej Rady Prokuratorów, w trzecim prawomocny wyrok sądu.

Prokurator Generalny może zostać odwołany, jeżeli sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu. Zgodnie z proponowanym art. 13i z takim wnioskiem może wystąpić grupa 69 posłów lub 30 senatorów. Sejm odwołuje Prokuratora Generalnego większością 3/5 głosów – takiej samej jak w przypadku jego powołania. W przypadku nieosiągnięcia wymaganej większości, procedura kończy się bez podjęcia uchwały o odwołaniu Prokuratora Generalnego.

Dodawany art. 13j dodaje obowiązek sprawozdania z rocznej działalności prokuratury oraz o skuteczności ścigania przestępczości i ochronie praworządności. Prokurator Generalny jest zobowiązany do przedstawienia sprawozdania przed Sejmem i Senatem do 30 czerwca każdego roku. Zgodnie ze zmianą trzecią Prokurator Generalny powołuje i odwołuje swojego pierwszego zastępcę – Prokuratora Krajowego. Ponadto Prokurator Generalny powołuje i odwołuje pozostałych zastępców, a także prokuratorów regionalnych, okręgowych i rejonowych.

² Tamże.

W zmianie piątej proponuje się modyfikację składu Krajowej Rady Prokuratorów. Zgodnie ze zmienianym art. 42 Krajowa Rada Prokuratorów będzie się składać z Prokuratora Generalnego jako przewodniczącego, Prokuratora Krajowego, dwóch przedstawicieli wybranych przez zebranie prokuratorów Prokuratury Krajowej – jednego wykonującego czynności w Departamencie do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji oraz jednego wykonującego czynności w Departamencie do Spraw Wojskowych oraz przedstawicieli wybranych przez zgromadzenia prokuratorów w prokuraturach regionalnych – po jednym z każdej prokuratury regionalnej.

W art. 2 proponuje się przepisy przejściowe. Pierwszy Prokurator Generalny zostanie powołany przez Sejm w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie. Jeżeli termin nie zostanie dotrzymany, Marszałek Senatu na p.o. Prokuratora Generalnego powoła najstarszego stażem prokuratorskim prokuratora Prokuratury Krajowej, który będzie pełnił obowiązki do czasu objęcia urzędu przez powołanego przez Sejm Prokuratora Generalnego.

Zgodnie z art. 3 przejściowo obowiązki przewodniczącego Krajowej Rady Prokuratorów będzie pełnił Prokurator Krajowy.

W art. 4 przewiduje się 30-dniowe vacatio legis dla ustawy.

3. Przewidywane skutki społeczne i gospodarcze

Proponowany projekt ustawy stanowi realizację konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego. Proponowane rozwiązania zagwarantują niezależność Prokuratora Generalnego i uwolnią prokuraturę od wpływów politycznych, co będzie pozytywnie oddziaływało na funkcjonowanie systemu sprawiedliwości.

4. Źródła finansowania

Projekt ustawy nie wymaga wygospodarowania dodatkowych środków z budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

5. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

6. Oświadczenie o notyfikacji zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji lub uzgodnienia.

7. Konsultacje społeczne

Projekt nie został skierowany do formalnych konsultacji społecznych.

8. Akty wykonawcze do ustawy

Projekt ustawy nie wymaga wydania aktów wykonawczych.